

Arbetsmarknadsutskottets betänkande**1976/77: 15****med anledning av propositionen 1976/77: 58 om regionalpolitiskt stöd till Algots Nord AB och AB Eiser jämte motioner**

I betänkandet behandlas propositionen 1976/77: 58 och de med anledning av propositionen väckta motionerna 1976/77: 1341, 1976/77: 1345—1347.

Regeringens förslag

I propositionen 1976/77: 58 (arbetsmarknadsdepartementet) har regeringen efter föredragning av statsrådet Åsling föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att ta i anspråk medel från förslagsanslaget Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet för avskrivningslån på sammanlagt 24,2 milj. kr. till Algots Nord AB och AB Eiser enligt de riktlinjer som förordats i propositionen.

Motionerna

1976/77: 1341 av herr Carlstein (s) och fru Hörnlund (s)

I motionen yrkas att riksdagen vid antagande av propositionen 1976/77: 58 som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om

1. att sysselsättningsminskning i möjligaste mån bör undvikas i Borås-regionen,
2. att en undersökning bör genomföras för att klarlägga om de båda företagen uppfyllt sina åtaganden enligt avtal eller myndigheternas beslut,
3. att åtgärder bör vidtas om den ovanstående undersökningen visar att företagen inte uppfyllt sina förpliktelser.

1976/77: 1345 av herrar andre vice talmannen Magnusson (m) och Nyhage (m)

I motionen yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1976/77: 58 — med beaktande av förslagen i den aviserade propositionen om stödåtgärder för bl. a. tekobranschen — tillser att en ytterligare snedvridning av konkurrensläget inom branschen förhindras.

1976/77: 1346 av fru Normark m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen uppdrar åt regeringen att påskynda utredningen inom Statsföretag AB om ett vidgat statligt ägararrange-

mang av i första hand tekoindustrierna i Norrland och att återkomma till riksdagen med förslag.

1976/77: 1347 av herr Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen måtte besluta att hos regeringen hemställa om att denna omedelbart vidtar nödvändiga åtgärder för ett förstatligande av Algots Nord AB och AB Eiser för att trygga sysselsättningen vid företagets anläggningar i Skellefteå, Norsjö och Lycksele, resp. Kramfors, Sollefteå och Gällivare.

Propositionen

Under år 1972 träffade företrädare för Kungl. Maj:ts kansli och Algot Johansson AB (Algots) en överenskommelse om att Algots skulle förlägga en planerad utökning av sin verksamhet inom konfektionsindustrin till norra Sverige. Enligt överenskommelsen skulle Algots bilda ett dotterbolag, Algots Nord AB, som skulle etablera tillverkningsenheter i första hand i Skellefteå, Norsjö och Lycksele i Västerbottens län. Efter en femårig uppbyggnadsperiod skulle sammanlagt 1 000 personer vara sysselsatta vid dessa enheter. Etableringarna i Västerbottens län bedömdes vara av stort regionalpolitiskt intresse. För att de skulle genomföras har Kungl. Maj:t och arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) beviljat Algots Nord AB regionalpolitiskt stöd med betydande belopp. Sammanlagt har till bolaget hittills utbetalats 49 920 000 kr. i utbildningsstöd och 1 511 500 kr. i sysselsättningsstöd. Vidare har Skellefteå, Norsjö och Lycksele kommuner låtit uppföra fabrikslokaler för bolagets verksamhet i resp. kommun. Lokalerna har uppförts som beredskapsarbete. Bolagets maskininvesteringar har genomförts utan statligt stöd. F. n. har bolaget sammanlagt 723 anställda, varav 460 i Skellefteå, 125 i Norsjö och 138 i Lycksele.

Efter överläggningar mellan AMS och AB Eiser (Eiser) nåddes år 1973 en överenskommelse om att Eiser skulle förlägga en planerad utvidgning av sin verksamhet inom textil- och konfektionstillverkningen till norra Sverige. Bolaget förband sig att efter en uppbyggnadsperiod sysselsätta 200 personer i Gällivare, 150 i Kramfors och 240 i Sollefteå. I samband härmed köpte staten av Eiser Invest AB 50 % av aktierna i Eiser (prop. 1973: 70, NU 1973: 71, rskr 1973: 384). Köpeskillingen var 45 milj. kr. Därefter har staten och Eiser Invest AB varadera skjutit till ytterligare 10 milj. kr. i aktiekapital i Eiser (prop. 1975/76: 125 bil. 11, NU 1975/76: 71, rskr 1975/76: 416). För att etableringarna i Gällivare, Kramfors och Sollefteå skulle genomföras har vidare Kungl. Maj:t och AMS beviljat Eiser och dess dotterbolag Bråsons Konfektions AB regionalpolitiskt stöd i form av lokaliseringsbidrag, avskrivningslån, lokaliseringslån, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd. För genomförda

investeringar har hittills betalats ut 6 749 000 kr. i lokaliseringsbidrag, 1 536 000 kr. i avskrivningslån och 6 330 000 kr. i lokaliseringslån. Vidare har betalats ut 7 706 358 kr. i utbildningsstöd och 872 900 kr. i sysselsättningsstöd. F. n. har Eiser 40 anställda i Gällivare, 52 i Kramfors och 90 i Sollefteå.

Under hösten 1976 aviserade både Algots och Eiser åtgärder, som skulle innebära en kraftig minskning av antalet arbetstillfällen bl. a. vid norrlandsfabrikerna. Mot denna bakgrund fick den 9 november 1976 generaldirektören och chefen för AMS Bertil Rehnberg i uppdrag att förhandla med Algots och Eiser med syfte att säkerställa de regionalpolitiska satsningarna i Norrland. Som en utgångspunkt för förhandlingarna angavs att nuvarande sysselsättningsnivå vid anläggningarna i Norrland så långt som möjligt skulle behållas. Med tanke på textil- och konfektionsbranschernas ansträngda läge och de båda företagens åtaganden i andra delar av landet borde dock de ursprungliga överenskommelserna om sysselsättningsåtaganden kunna revideras. En annan utgångspunkt för förhandlingarna var att nuvarande ägarförhållanden inte borde ändras. Slutligen borde förhandlingarna syfta till att nå en lösning så att verksamheterna i de berörda orterna blir konkurrensdugliga på längre sikt.

I slutet av november redovisade Rehnberg resultatet av förhandlingarna med de båda företagen. I propositionen läggs nu fram förslag som bygger på vad som framkommit vid dessa överläggningar. Föredraganden, statsrådet Åsling, framhåller att Algots och Eisers etableringar i Norrland är av stor regionalpolitisk betydelse och att det med hänsyn till statens tidigare engagemang finns ett särskilt intresse att sysselsättningen på de berörda orterna så långt möjligt bibehålls. Ytterligare skäl för en fortsatt verksamhet är det svåra sysselsättningsläget och då särskilt för kvinnor på de aktuella orterna. En nedläggning skulle dessutom medföra betydande samhällsekonomiska kostnader.

I propositionen föreslås att Algots och Eiser skall kunna få ytterligare regionalpolitiskt stöd inom ramen för ett s. k. offersystem, dvs. att företagen åtar sig att på villkor som anges i Rehnbergs redovisning fortsätta verksamheten. Föredraganden betonar att stödet i första hand avser att ge rådrum för att söka åstadkomma varaktig sysselsättning för de berörda i verksamhet som på sikt kan bedrivas lönsamt. Avsikten är sålunda inte att ge täckning för permanent driftunderskott i verksamheten.

För Algots, som hävdar att koncernen borde minska med ca 800 anställda, innebär förslaget att bolaget under den närmaste tvåårsperioden bibehåller antalet anställda i Lycksele (138 personer) och Norsjö (125 personer) samt att antalet anställda i Skellefteå minskas från 460 till 240 personer. En lika stor minskning förutses i Borås. Som motpresta-

tion för staten föreslås ett avskrivningslån på 15,2 milj. kr. Lånet skall vara ränte- och amorteringsfritt under åren 1977 och 1978 och skrivas av vid slutet av dessa år med halva beloppet för vardera året under förutsättning att den angivna sysselsättningen upprätthålls i Västerbotten och Borås. Därutöver förutsätts i Rehnbergs skrivelse att Algots skall få tillstånd att överföra vissa investeringsfondsmedel till lagerinvesteringskonto. Vidare skall bolaget inte ha några anspråk på utbildningsstöd eller sysselsättningsstöd för åren 1977 och 1978. Inte heller skall bolaget göra gällande någon äganderätt till de lokaler i vilka verksamheten bedrivs i Västerbotten.

Eiser gjorde vid förhandlingarna gällande att det från företagsekonomiska utgångspunkter var motiverat att lägga ned driften vid bolagets samtliga anläggningar i Norrland. Resultatet av förhandlingarna med Rehnberg innebär emellertid att företaget under en tvåårsperiod åtar sig att bibehålla antalet anställda i Kramfors (52 personer) och Sollefteå (90 personer), medan verksamheten i Gällivare endast kan drivas t. o. m. den 11 april 1977. För att ge rådruum för att skaffa ny sysselsättning till Gällivare är AMS beredd att medverka till att tidigarelägga vissa militära beställningar.

I utbyte mot dessa åtaganden föreslås att Eiser på samma villkor som Algots skall få ett avskrivningslån på 9 milj. kr. Bolaget skall därvid avstå från utbildningsstöd och sysselsättningsstöd för åren 1977 och 1978. I propositionen sägs vidare att den omständigheten att sysselsättningen hålls på nuvarande nivå i Kramfors och Sollefteå inte får leda till minskad sysselsättning vid bolagets anläggningar i andra delar av landet.

Utskottet

Utskottet delar den i propositionen redovisade uppfattningen att starka regionalpolitiska skäl talar för att ytterligare statligt stöd tillförs Algots Nord AB och AB Eiser för att skapa rådruum för mera långsiktiga insatser.

Utskottet godtar förslaget att stödet ges inom ramen för ett s. k. offertsystem och med de villkor som anges i propositionen. Utskottet vill särskilt stryka under vikten av att sysselsättningen vid företagens anläggningar upprätthålls på det sätt som fastslogs vid överläggningar med företagen.

De i ärendet väckta motionerna innehåller inte något yrkande om direkt avslag på propositionen. Däremot finns yrkanden i olika frågor som har anknytning till de framlagda förslagen. I två motioner behandlas frågan om statens engagemang i tekobranschen. I vänsterpartiets kommunisternas partimotion 1347 begärs att regeringen omedelbart skall

vidta åtgärder för att förstärka Algots Nord AB och AB Eiser. I motionen 1346 av fru Normark m. fl. (s) vill man att en utredning inom Statsföretag AB om ett vidgat statligt ägarengagemang av i första hand tekoindustrierna i Norrland skall påskyndas och förslag föreläggas riksdagen.

Enligt utskottets uppfattning bör inte riksdagen i det här sammanhanget, där det gäller att av regionalpolitiska skäl komma till rätta med en akut situation, ta ställning till mera långsiktiga frågor som den framtida ägarstrukturen m. m. av tekoindustrin. Utskottet har inhämtat att regeringen under våren kommer att lägga fram förslag om branschriktade åtgärder för att stödja tekoindustrin. Det kommer alltså att finnas möjligheter att ta upp frågan om branschens förhållanden i ett vidare perspektiv. Med hänsyn därtill avstyrker utskottet bifall till de båda motionsyrkandena.

I motionen 1345 av herrar andre vice talmannen Magnusson (m) och Nyhage (m) framhåller man risken för att punktinsatser av det slag som propositionen innehåller medför att konkurrensen inom branschen snedvrids. Motionen synes närmast gå ut på att den föreliggande propositionen skall behandlas i samband med den väntade propositionen om stödåtgärder till branschen. Av vad tidigare sagts framgår att utskottet inte vill skjuta på behandlingen av den förevarande propositionen. Förslagen i denna är regionalpolitiskt betingade och kan därför hållas åtskilda från åtgärder som avser branschen som helhet. Samtidigt vill utskottet betona vikten av att man anlägger en helhetssyn på branschen. Motionsyrkandet bör med hänsyn till det anförda lämnas utan bifall.

Herr Carlstein (s) och fru Hörnlund (s) tar i motionen 1341 upp dels sysselsättningsproblemen i Boråsregionen dels frågan om en undersökning för att klarlägga om Algots och Eiser fullgjort sina åtaganden i samband med tidigare erhållet regionalpolitiskt stöd. Den sistnämnda frågan behandlas också i den tidigare nämnda motionen 1346 av fru Normark m. fl. (s).

När det gäller sysselsättningen i Boråsregionen konstaterar motionärerna att under 1970-talet över 6 000 arbetstillfällen försvunnit i regionen och att enbart Algots i Borås minskat från 2 200 till 900 anställda. Motionärerna begär därför ett uttalande att sysselsättningsminskning i möjligaste mån bör undvikas i Boråsområdet.

Utskottet har förståelse för synpunkterna i motionen. Som framgår av propositionen kan emellertid en viss minskad sysselsättning hos Algots i Borås uppkomma även med det aktuella stödet. Även för Eisers del föreligger som utvecklingen den senaste tiden visat risk för ytterligare minskning av sysselsättningen i Boråsområdet. Däremot har man rätt att räkna med att stödet till Eiser i Kramfors och Sollefteå inte leder till att sysselsättningen minskar vid enheter i företaget med samma slags tillverkning i andra delar av landet.

Utskottet utgår från att regeringen och myndigheterna tar till vara de möjligheter som finns att med hjälp av bl. a. regionalpolitiska insatser upprätthålla sysselsättningen och bredda näringslivet i Boråsområdet. Med det anförda har utskottet besvarat det aktuella motionsyrkandet.

Herr Carlstein och fru Hörnlund tar vidare upp den kritik som de anställda i olika sammanhang riktat mot Algots för att bolaget inte skulle ha fullgjort sina förpliktelser enligt avtalet från år 1972 med staten. Motionärerna går även in på den av Rehnberg behandlade frågan om Eiser uppfyllt sin del av avtalet från år 1973 med staten. En förutsättning för statens köp av halva aktieposten i Eiser var att viss sysselsättning skulle skapas i norrlandsföretagen. I den mån denna förutsättning inte uppfyllts finns det enligt Rehnberg grund för krav från statens sida på återgång av i varje fall en del av köpeskillingen för aktierna. Med hänvisning till Rehnbergs redogörelse vill motionärerna att riksdagen skall stryka under vikten av att ingångna avtal hålls och att åtgärder vidtas om en undersökning ger vid handen att företaget inte uppfyllt sina förpliktelser.

Utskottet har inhämtat att viss utredning satts i gång i fråga om hur det tidigare avtalet mellan staten och Algots fullgjorts.

Enligt utskottets uppfattning är det med hänsyn till den kritik som förts fram angeläget att regeringen verkar för att det snabbt bringas klarhet i de berörda frågorna.

Med hänsyn till ärendets karaktär bör de anställdas organisationer få full insyn och ha rätt att medverka i utredningsarbetet.

Utskottet utgår också från att regeringen tar upp frågan om statens mellanhavande med Eiser Invest AB (numera Rang Invest AB).

Resultatet av utredningsarbetet beträffande Algots och Rang Invest AB får ligga till grund för eventuella åtgärder från statens sida.

Vad utskottet anför i anslutning till de aktuella motionsyrkandena bör regeringen underrättas om.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen bifaller propositionen 1976/77: 58,
2. beträffande *ökat statligt engagemang i tekoindustrin* att riksdagen avslår motionerna 1976/77: 1346 och 1976/77: 1347,
3. beträffande *frågan om snedvridande effekter för konkurrensen m. m.* att motionen 1976/77: 1345 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
4. beträffande *sysselsättningen i Boråsregionen* att motionen 1976/77: 1341, yrkandet 1, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande *undersökning av frågan om Algots och Eiser fullgjort sina förpliktelser på grund av tidigare utgivet regionalpolitiskt stöd m. m.* att riksdagen med anledning av motionen

1976/77: 1341, yrkandena 2 och 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 15 februari 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ROLF WIRTÉN

Närvarande: herrar Wirtén (fp), Fagerlund (s), Stridsman (c), Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herrar Gustafsson i Säfle (c), Johansson i Simrishamn (s), Fridolfsson (m), fru Ludvigsson (s), herrar Fransson (c), Granstedt (c), fru Berglund (s), fru af Ugglas (m), fru Leijon (s) och fru Winther (fp).

Reservationer

Herrar Fagerlund, Nilsson i Östersund, fru Hörnlund, herr Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, fru Berglund och fru Leijon (alla s) har avgivit följande tre reservationer till betänkandet.

1. Ökat statligt engagemang i tekoindustrin (mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Enligt utskottets" och slutar "båda motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förts fram i motionen 1346 av fru Normark m. fl. (s). De mycket stora statliga subventioner som diskuteras för tekoindustrins del gör det nödvändigt att omgående ta upp frågan om inte staten bör ta över ägandet av tekoindustrin i ökad omfattning. Inte minst gäller det företag av den typ som är aktuella i propositionen och som fått omfattande regionalpolitiskt stöd. Vissa steg i riktning mot statligt ägande har redan tagits. Statsföretag har också fått i uppdrag att utreda vissa frågor om statens engagemang i tekoindustrin. Enligt utskottets uppfattning bör regeringen antingen genom Statsföretag eller i annan ordning låta utreda frågan om statens ägarengagemang i tekoindustrin. Regeringen bör underrättas om vad sålunda anförts i anslutning till motionen av fru Normark m. fl. Som framgår av det anförda är utskottet däremot inte berett att som yrkas i vpk-motionen i dag begära åtgärder för omedelbart förstärkande av Algots Nord AB och AB Eiser. Den motionen bör därför inte föranleda någon åtgärd.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *ökat statligt engagemang i tekoindustrin* att riksdagen

A. med anledning av motionen 1976/77: 1346 som sin mening

ger regeringen till känna vad utskottet anför,
B. lämnar motionen 1976/77: 1347 utan åtgärd.

2. Sysselsättningen i Boråsregionen (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Utskottet utgår från" och slutar "aktuella motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till de omfattande kriser för tekoindustrin som speciellt har drabbat Boråsområdet vill utskottet stryka under vikten av att regeringen och myndigheterna tar till vara alla möjligheter som finns att med hjälp av bl. a. regionalpolitiska insatser upprätthålla sysselsättningen och bredda näringslivet i regionen. Vad utskottet anför i denna fråga bör regeringen underrättas om.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *sysselsättningen i Boråsregionen* att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 1341, yrkandet 1, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Undersökning av avtalen mellan staten och Algots samt staten och Eiser (mom. 5)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Med hänsyn" och slutar "i utredningsarbetet" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till ärendets karaktär bör utredningen ske under parlamentarisk medverkan. Likaså bör de anställdas organisationer få full insyn och ha rätt att medverka i utredningsarbetet.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *undersökning av frågan om Algots och Eiser fullgjort sina förpliktelser på grund av tidigare utgivet regionalpolitiskt stöd m. m.* att riksdagen med anledning av motionen 1976/77: 1341, yrkandena 2 och 3, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om utredning under parlamentarisk medverkan.